

Poročamo — glosiramo

ŠE O OGORČENOSTI IN DVOJNI MORALI

Odgovor Marjanu Dolganu

V svojem članku »Sveti Kozmijan je stopil iz ilegale« — Nedeljski dnevnik, 1. december 1974 — sem napovedal (to ni bilo posebno težko uganiti), da bodo tega, ki bi si upal ugovarjati, da pornografija ni in ne more biti književnost, takoj razglasili za mamlomeščana in tercijalko.

In res, Marjan Dolgan me je v prvi številki Sodobnosti, letnik 1975, v članku OGORČENOST ALI DVOJNA MORALA ožigosal kot moralizatorja, ki sodi v kohorto moralizatorjev, kakršni so bili v naši kulturni preteklosti Pavšek, Jeran, Mahnič, Jeglič, Kobal in drugi...

Marjan Dolgan mi je očital, da ne razumem pomena, ki ga vsebuje beseda »pornografija« in da se poslužujem iztrganih citatov iz tekstov moderne slovenske literature. Medtem ko je to zapisal, pa je istočasno sam uporabil to, kar očita meni: namreč trganje citatov iz mojega članka...

Nikjer nisem zapisal, da omenjeni avtorji pišejo izključno pornografije, temveč sem samo opozoril na manj uporabljana spolovilnih izrazov, ki ne morejo biti drugega kot pornografija, saj so sami sebi namen in nimajo v tekstih, ki sem jih omenil, prav nikaršne druge vloge ali pomena. Kaj naj bi bilo v teh spolovilnih izrazih »več« ali simbolično skritega, mi res ni jasno. Zame je to preprosto prenašanje žargona v literaturo.

Pri Jančarju sem celo pohvalil stil in jezikovno spretnost, zapisal pa sem, da bi spolovilni odlomki iz njegovega »Krištofa« lahko mirne duše izostali, po vsej verjetnosti bi njegova proza s tem samo pridobila...

V članku mi je šlo predvsem za probleme estetike in ne za vprašanje morale ali nemorale, kot mi hoče to vsiliti Marjan Dolgan. V svojem članku sem zapisal (tega Dolgan ni citiral, ker bi mu ta citat izpodbil obtožbo mojega moralizatorstva): »Ne gre zanikati, da je spolnost neogiben in pričujoč del človekovega nehanja, vendar je to po mojem mnenju predvsem intimna sfera, ki je ne kaže obešati na veliki zvon, kakor počenja to zadnje čase »sodobna« literatura, ali ustvarjati iz nje trgovino ali celo industrijo, kakor ravna z njo dandanes film...«

Če bi bil moralizator, bi bil proti erotiki in seksu nasploh. Toda jaz sem samo proti takšnemu prostaškemu in cenenemu pisanju na to tematiko.

Marjan Dolgan me ne more prepričati, da je pogostna namerna uporaba žargonskih spolovilnih izrazov že moderno pisanje na erotično in seksualno tematiko. To je zame kvazierotika in kvaziseks... To je osiromašenje te tematike in obenem osiromašenje sodobne literature. Prepričan sem, da lahko sodoben avtor napiše izredno napet erotičen seksualen prizor iz življenja, ne da bi uporabil en sam cenen žargonski spolovilni izraz!

V moji knjigi krajše proze Mornar na suhem (Založba Obzorja 1970), lahko najde bralec prozo z naslovom DNEVNIK. V tej izrazito erotični temi na 24. tiskanih straneh (to je dnevnik ženskarja) ni niti enega spolovilnega izraza. Predstavljam si, koliko spolovil bi mrgolelo v besedilu kakšnega »sodobnega« avtorja na isto temo.

Marjan Dolgan se je glede mojega »moralizatorstva« krepko zmotil, ker nikdar nisem bil in ne bom moralizator. Sem samo resnično zaprepaščen nad šibko estetsko platjo nekaterih naših »sodobnih« književnikov, ki zamenju-

jejo seksualno kvantanje z erotično književnostjo.

Upam si trditi — če pogledam na ovitku revije imena, ki sestavljajo uredniški svet *SODOBNOSTI*, da nihče izmed njih (morda z izjemo zagovornika take »književnosti« Marjana Dolgana) ne bi dal blagoslova za natisk tistih tekstov, ki sem jih citiral v svojem članku »Sveti Kozmijan je stopil iz ilegale«.

Vsaj dozdam takih tekstov s takim izrazoslovjem še nisem zasledil v naši osrednji reviji. In to ji štejem v dobro!

Dušan Mevlja

O ENOTNOSTI SLOVENSKEGA KULTURNEGA PROSTORA

V nekem smislu, torej ne čisto brez pridržkov, gre oceniti letošnji slovenski kulturni praznik kot ploden trenutek v naših razmišljanjih o kulturi. O njej je bila izrečena marsikatera misel, pametna in manj pametna, prinašajoča razvidnost v temo, pa tudi meglo v sončen dan. Izpovedovala je, ta naša praznična misel o kulturi, sicer že znano, pa vendar še zmerom ganljivo ljubezen, pa tudi globoko nevoljo je težko prikrivala, oglašala se je strastno in ravnodušno, skušala navduševati z zanosom in svarila pred njim z zaskrbljenostjo, bila je, skratka, dovolj prepričljiva podoba nas samih. Tudi nevesela podoba o nas, saj je bila stiska prepričljivejša od radosti, malodušje močnejše od vere v lastno moč. Predvsem pa je bil v teh razmišljanjih, vsaj v najodgovornejših med njimi, opazen napor, kako se dokopati do uporabne sinteze leto dni trajajoče polemike o poteh in stranpoteh slovenske kulture, polemike, ki jo je sprožila, zagotovo pa podžgala lanska podelitev Prešernovih nagrad oziroma nagrad Prešernovega sklada.

Rekel sem: v teh razmišljanjih je bil opazen napor po sintezi, dodati pa moram, da do sinteze nismo prišli, tvegam celo napoved, da se bomo še dolgo

iskali, soočali nasprotujoča si stališča, tudi obsojali drug drugega, ker si čisto preprosto nočemo priznati, da določenih stvari ta trenutek sploh ni mogoče doseči. Večkrat se razhajamo že v samem pojmovanju kulture, tudi in še posebej književnosti, v novih družbenih razmerah spet načenjamo staro témo o tem, ali je možnost najvišjih rezultatov literature v spontanosti njenega razvoja ali v njeni organizirani soodvisnosti od splošnih tokov in ciljev družbe. Iz dosedanjih izkušenj slovenske družbe in književnosti lahko z zanesljivostjo povzamemo nauk, da oklepanje ene ali druge skrajnosti ni in ne more biti plodno, iste izkušnje pa nas tudi učijo, da je v vsakdanjem življenju nadvse težko najti tisto razumno srednjo pot, ko organizirana naravnost tudi k ciljem zunaj kulture ne bi hromila spontane ustvarjalnosti v kulturi, ali točneje: v umetnosti, ki je njen najobčutljivejši del, področje torej, ki je tudi v vseh naših polemikah najbolj vnetljivo.

Zadnja leta se na kulturno problematiko v najširšem smislu in na posebnost sedanjega trenutka v slovenski kulturi nacionalno in etično obvezujoče veže tudi tako imenovano vprašanje o slovenskem kulturnem prostoru. Nacionalno etična obveza je vsebinsko-geografska opredelitev tega prostora, ki naj bi bil enoten, torej *e n o t e n* slovenski kulturni prostor.

Kdor se vsaj malo spominja kulturnih in političnih gibanj v slovenski družbi in narodu v zadnjih nekaj letih, bo najbrž pritrdil, da v tem primeru ne gre za bolj ali manj posrečeno domislico, kulturniško ali politično, temveč, kot že rečeno, za obvezo z enako izrazitimi nacionalnimi kot kulturnimi prvinami, za obvezo, ki jo pred nas postavlja sedanji politični položaj slovenstva in sedanji razmah slovenske kulture, ki bi morala biti zmožna to obvezo uresničiti. Najprej smo to obvezo občutili kot višjo stopnjo osveščenosti slovenstva znotraj meja slovenske socia-